

**Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et
Exercitiis Accommodatæ Libri IV**

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. III. Vtrum dari possit actus indifferens, qui nec sit honestus, nec
inhonestus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

361. Major controversia est circa Malitias objectivas, an pariter ad hoc ut refundant malitiam in actum, debeant esse directè, & formaliter volitæ.

Cajetanus, tametsi aliquando censuisset requiri, ut ad minimum essent directè volitæ, licet non deberent esse formaliter intentæ: postea tamen 22. q. 53. a. 2. rem sub dubio proposuit, asserens, malle se in hoc puncto ab alijs doceri, quàm docere.

P. Vasquez distinguit inter peccata quæ interiùs consummantur, & quæ non consummantur interiùs. de prioribus docet, speciem malitiæ non contrahi, nisi ipsa sit directè & formaliter intentæ, secus de secundis. Rationem discriminis hanc reddit, quòd malitia eorum quæ interiùs consummantur, primariò resideat in actu externo, ab eoque derivetur in actum internum, ad quod sufficit, si quomodocunque sit volita, etiam tantummodo indirectè: econtra malitia actuum qui interiùs consummantur, primariò residet in actu interno, & ex eo derivatur in externum, non potest autem reperiri in actu interno, nisi in quantum per affectum tendimus ad illam circumstantiam.

362. Verùm hæc Vasquezij doctrina & distinctio alijs non probatur, & merito. Et imprimis mihi displicet, quòd inter actus, qui interiùs consummantur, numeret inobedientiam, & scandalum: nam sicut Injustitia consummatur exterius per actualem læsionem, ita inobedientia & scandalum exterius consummatur per actum contrarium præcepto superioris, & per actum illum quo proximus ruinam spiritualem incurrit. Deinde quis neget, me committere peccatum scandalum, etiamsi non intendam ruinam proximi propter se, sed tantum eam velim indirectè?

Displicet 2. Etiam quoad actus qui verè interiùs consummantur; nam etiam horum malitia potest contrahi, etiamsi non intendatur malitia objectiva; v. g. si filius desideret mortem parentum, non quia parentes sunt, sed ex odio illorum, quia ab illis læsus est, tale inquam desiderium est contra virtutem pietatis, tametsi malitia illa specialis non intendatur.

363. Dicendum itaque universaliter est, omnem malitiam objectivam contrahi, quæ quomodocunque est volita, etiam tantum indirectè. Probatur. Tunc contrahitur malitia ex objecto, quando negligitur & flocci penditur lex prohibens illud objectum: atqui etiam quando tantum indirectè est volita illa malitia objectiva, adhuc negligitur & flocci penditur lex prohibens, quia non observatur, ut patet: ergo &c.

Objici posset 1. S. Thomas docens 22. q. 43. a. 3. scandalum esse speciale peccatum, quando ruina proximi est per se intentæ, non quando est per accidens. R. Cum Card. de Lugo, S. Thomam non accipere illud *per se*, in sensu adversariorum, sed juxta ea quæ præmiserat articulo primo, ubi dixerat, aliquando nostram actionem esse occasionem ruinæ alterius, quando sci-

licet illam non intendimus, & actio nostra de se ad illam non ordinatur. Aliquando verò per se, quando vel illam ruinam intendimus, vel actum ipsa de se ad illam ordinatur in istis circumstantiis. Ad hanc doctrinam refert S. Thomas articulum tertium, & ait, hoc sensu scandalum esse speciale peccatum, quando ruina per se intenditur, hoc est, quando intenditur vel ut finis operantis, vel ut finis saltem operis, hoc est, per se ad illam ordinati. Confirmatur hæc explicatio ex verbis sequentibus, ubi S. D. hoc ipsum exemplificat in furto, quod dicit esse speciale peccatum idcirco, quia per furtum intenditur speciale peccatum idcirco proximi: atqui certum est, ad peccatum furti non requiri, ut nocuum proximi formaliter intendatur à fure: ergo idem de peccato scandalum dicendum est.

Objicitur iterum S. D. 1. 2. q. 72. a. 9. alia docens circumstantias non dare speciem peccati, nisi sint motivum. Ceterum hæc verba omnibus explicanda sunt, quia sunt universaliter de omnibus circumstantiis, cum tamen omnesstantur, posse ab aliqua circumstantia etiam non intentæ delumi speciem malitiam. Cardinalis de Lugo rectè responder, S. Thomam esse intelligendum de motivo in actu primo, hoc est, malitiam circumstantiam dare speciem peccati, malitiam, quæ per modum specialis & diversi motivi possit juxta regulam rationis removere voluntatem ab illo peccato. Brevius respondeo, S. Thomam loqui de motivo, præscindendo à motivo alliciente & absterrente, quæ differentialiterius explicata est.

CONTROVERSIA III.

Utrum dari possit actus indifferens, qui nec sit honestus, nec inhonestus.

364. Certum imprimis est, posse ex inadvertentia, & indeliberatione dari actum indifferens, hoc est, qui nec sit honestus, nec inhonestus, quando nimirum objectum non examinatur ad Regulas morum, sed præcisè attenditur aliqua jucunditas, & ab illa movetur voluntas, v. g. dum quis ex consuetudine barbam mulcet, v. g. mures mordet &c. de his actibus non est quaestio, cum non sint propriè actus morales, procedentes ex dictamine rationis circa licentiam actus.

365. Duo itaque queruntur. Primum, an seclusâ omni inadvertentiâ, possit dari actus indifferens quoad speciem. Secundum: an possit dari actus indifferens in individuo.

Observandum autem est, non accipi illam speciem in sensu Logico, prout dicit gradum metaphysicum, abstractum ab individuo, aut prout dicit perfectionem, per quam res est à quavis alia discernibilis, aut notabiliter differens. si enim acciperetur hoc sensu, eò ipso quòd probaretur posse dari vel non dari actum indifferens in specie, probaretur etiam posse dari in individuo; nam

duo; nam omnis species debet tandem existere in aliquo individuo, & contra omne individuum debet poni in aliqua specie; & si posset dari actus in individuo indifferens, constitueret sanè talis actus speciem distinctam ab omni actu honesto & inhonesto. Sumitur ergo hic species, ex consideratione actus in ordine ad objectum præcipuum, respectu cuius reliqua se habent velut circumstantiæ, tamen etiam attingantur ab actu Voluntatis, sive in recto, sive in obliquo.

366. Observandum ulterius est, plurima esse objecta, quæ in se non habent illam intrinsecam exigentiam, ut vel prohibeantur, vel præcipiantur, vel consulantur tanquam meliora, sed quæ sunt ex se indifferentia ad huiusmodi; v. g. comedere carnes, abstinere à carne suilla &c. hæc inquam objecta aliquando redduntur honesta vel inhonestæ ex præcepto vel prohibitione, aliquando ex consilio Superioris; & hocipsum aliquando immediate, aliquando tantum mediare, hoc est mediante aliqua circumstantiâ accedente, vi cuius huiusmodi objecta hic & nunc redduntur illicita, vel necessaria, quæ alioquin possent licite amari aut respici pro libitu. Ab his ergo objectis desumitur in præsentis quæstione denominatio Species actus; & imprimis queritur, an detur aliquod objectum amabile, quod, seclusis circumstantiis ex se licitum sit, nec tamen sit Honestum aut Inhonestum, adeoque non sit aptum derivare in actum laudabilitatem vel vituperabilitatem, nisi præcisè ideo, quia attenditur ab operante aliqua circumstantia laudabilis vel vituperabilis.

367. Prima Sententia docet, non posse dari actum indifferentem in specie, posse tamen dari in individuo. *Tribuitur Scotus.*

Secunda docet, posse in utroque sensu dari actum indifferentem. *Bonavent. & alij quos sequitur Vazquez.*

Tertia Sententia est, posse dari actum indifferentem secundum speciem, non verò in individuo. *S. Thomas, & cum eo plurimi.*

Quarta, singularis Card. Pallavicini, Neutro sensu posse dari actum indifferentem.

DICO I. Datur objectum indifferens, hoc est, quod seclusis circumstantiis vel finibus ad quos potest ordinari, nec Inhonestum nec Honestum est, & in hoc sensu potest actus ab illo denominari indifferens quoad speciem. Est imprimis hæc sententia aperta S. Hieronymi in Epist. ad August. Bonum est, inquit, continentia, malum est Luxuria: inter utrumque indifferens ambulare, egerere alui stercora, capitis naribus purgamenta projicere, spuris reumata jacere; hoc nec bonum nec malum est, sive enim feceris, sive non feceris, nec iustitiam habebis, nec iniustitiam.

368. Declaratur autem Conclusio. Ambulatio, comestio suilla &c. sunt ejusmodi, quæ Deus pro certis circumstantiis posset prohibere, adeoque possent Deo libere displicere, sicut ei displicuit comestio ex arbore Scientiæ boni &

mali, & in vxore Loth displicuit, quod respiceret retrò: ex eo autem, quod Deo defacto non displiceant, non inferitur Deo necessitas, ut placeant & approbentur ac consulantur, fiantque materia meriti, sicut potest nobis ambulatio Petri nec placere nec displicere: potest ergo Deus se habere neutro modo, & sic objectum erit quidem licitum, nec tamen hocipso in se honestum.

369. Objicit Scotus. Omne objectum vel est conveniens rationi, vel non est conveniens. Si primum, actus est Bonus, si secundum, actus est malus, quia non est consentaneus. *W. Distinguen- & aperiendo æquivocationem vocis, Conveniens.* Si enim sensus est, quod omne objectum vel sit conveniens positivè, hoc est, quod ratio approbet præ opposito, vel non sit ita conveniens ut approbetur præ opposito, tunc verum est antecedens, sed nego, quod propterea illud quod non est ita conveniens, hocipso sit inhonestum. Si verò *Conveniens* accipiat pro eo, quod saltem non reprobatur à ratione, tunc nego, quod objectum hocipso sit honestum, etiam si hoc modo sit conveniens rationi: aliud enim est, *esse licitum*, aliud, *esse honestum*: ad esse licitum sufficit non displicere; ad esse honestum requiritur insuper, ut placeat, & evadat materia meriti.

370. Card. Pallavicinus, relicto argumento, quod proposuerat in suo Libello, in suo Tomo sic argumentatur. Cum Natura ordinaverit hominem ad ultimum finem, nihil instituit otiosum & frustraneum in ordine, ad consecutionem ejusmodi finis, qualia essent illa objecta, quorum neque electio neque repudiatio quidquam conduceret ad eum finem obtinendum, natura enim nihil facit frustra, ut Aristoteles loquitur.

Retorqueo hoc argumentum. Si Natura omnibus objectis indidisset intrinsecam Honestatem objectivam & conducentiam ad ultimum finem, jam hoc ipso fecisset aliquid frustra; nam illam conducentiam merito arguitur natura fecisse frustra, quam toti propemodum humano generi occultavit; quis enim, præter Pallavicinum agnovit, quod quis honestè & laudabiliter in ordine ad ultimum finem à natura præfixum & meritorie agat, si vngues mordeat ex voluptate, quam in ea occupatione reperit, si tabacum sumat ob voluptatem, quam sentit in sternutatione, si festucam de terra rollat ob munditiam cubiculi in qua delectatur, si nullam aliam circumstantiam addat quæ ab omnibus judicatur honesta? quis inquam judicat, laudabilius esse hæc agere, quam penitus otiosi? Sentit quidem Pallavicinus has actiones dici communiter indifferentes, non quidem comparatas cum sui omissione purè negativa, melius enim est facere talem actionem rationalem, quam cessare hic & nunc ab omni actione, & simul carere omni utilitate privativâ, quæ ex tali cessatione potest oriri, sed, ait, dici indifferentes ex suppositione, quod

quòd sint impossibiles cum aliquo alio bono positivo equali: hæc tamen sunt opposita verbis S. Hieronymi, & communi sensui, quia nemo communiter agnoscit huiusmodi intrinsecam conducentiam ad ultimum finem, sed tantum extrinsecam ordinabilitatem: ergo natura eam frustra procurasset.

371. Ad argumentum directè respondeo, naturam nil frustra egisse, etiamsi instituerit huiusmodi objecta indifferentia, quia simul satis providit, ut huiusmodi objecta semper essent ob circumstantiam extrinsecam ordinabilia ad laudabilitatem & ultimum finem, ut ex dicendis patebit.

372. DICO. 2. Nullus datur actus in individuo indifferens, seclusâ inadvertentiâ, sed semper vel est bonus vel malus. Conclusio potest probari duplici viâ: Imprimis probando, quòd exster obligatio naturalis omnes actiones referendi ad ultimum finem: deinde probando, quòd etiamsi non exster huiusmodi obligatio, adhuc tamen omnis actus aliunde evadat vel bonus vel malus.

373. Priori viâ procedunt plerique DD. & colligitur hæc obligatio valde rationabiliter ex Math. 12. ubi Christus dicit, esse rationem reddendam pro quovis verbo otioso: atqui non est major ratio de verbis otiosis quàm de quibuscunque alijs actionibus: ergo de omnibus est reddenda ratio, & sunt culpabiles. Porro verbum otiosum aliud non est, quàm quod non refertur ad ultimum finem, est enim sine fructu: ergo & aliæ actiones.

274. Respondent adversarij, posse operationes habere aliam licitam bonitatem, etiamsi non conducant aut ordinentur ad ultimum finem. Verum huic responsioni nunquam potui acquiescere. Nam si quacunque utilitas non prohibita secundum se sufficit, ut non sit verbum otiosum, nunquam dabitur verbum otiosum: semper enim quaritur in quacunque confabulatione quadam recreatio: de hac quaritur, an secundum se sit licita vel illicita: si illicita; jam non sunt verba merè otiosa, quia non sunt referibilia ad ultimum finem: si verò est licita: ergo per hanc recreationem licitam iterum excusantur illa verba ab otiositate, si vera est data responsio: quandonam ergo dabuntur verba otiosa?

375. Hinc Card. Lugo format argumentum quasi à priori: quia scilicet dignitas naturæ humanæ facit, ut ejusmodi otiosa opera sint mala; nam hominem ad majora natum & factum, non decet inutilibus & frivolis occupari, nisi ea ad honestum aliquem & hominis affectu dignum finem referantur: Princeps enim non nisi principe digna cogitare debet, loqui & operari; homo autem mundi princeps est, melius ergo est sedere, quàm inutiliter ambulare &c. ita Lugo.

Ceterum tamen hæc probatio sit verosimilis, solvi tamen utcumque posset dicendo, hominem tunc solum indecenter occupari rebus in-

differentibus, quando periculum est fore ut sit impediatur ab operationibus honestis ex obligatione ponendis aut minùs rectè perficiendis; item quando facillimum esset illas operationes indifferentes dirigere ad ultimum finem, & tamen ex tadio quodam & neglectu vult quis facere actionem propter jucunditatem, non curando illius aptitudinem ad ultimum finem: & hoc modo etiam intelligi possent verba otiosa seu otiose prolata, hoc est, quæ facillimè possent referri ad ultimum finem, & non referuntur ex quodam neglectu, vel quæ inducunt periculum omitteendi alias actiones necessarias. Quidquid ergo sit de hac obligatione referendi omnes actiones directè ad ultimum finem,

376. Probat Conclusio melius hoc modo. Ut quis operetur humano modo, & cum sufficiente advertentiâ ad circumstantias objecti, semper advertere debet ad hanc circumstantiam, quòd objectum hîc & nunc non sit prohibendum, sed permissum à Deo. hæc advertentiâ posita probatur conclusio. vel enim eligit objectum dependenter ab hac circumstantia, ita ut sit motum removens prohibens, vel non: si operatur dependenter ab illa, non operaturus si illa operatio cognosceretur prohibita, jam utique laudabiliter operatur, & sibi demeretur Dominum Deum, quoniam huiusmodi modus operandi est ex terminis laudabilis observantia & reverentia superioritatis, & est implicitè conditionata voluntas observandi prohibitionem, si illa existeret. Quod si verò operans nullo modo moveatur à negatione prohibitionis, quasi dicat: *volo sumere tabacum quem quidem video non esse prohibitum, sed hoc non curo.* talis operatio est proculdubio inhonesta, est enim manifestus contemptus, & conditionata volitio operandi non obstante prohibitionem: atqui, stante advertentiâ ad negationem prohibitionis, necesse est alterutro modo operari, ut operans vel moveatur à negatione prohibitionis, vel illam contemnat: ergo necesse est poni vel actum bonum vel malum: ergo non est possibile actus indifferens, seclusâ inadvertentiâ ad prohibitionem, vel negationem illius.

Hinc colligo 1. Contra Vasquez, seclusâ inadvertentiâ non posse dari actum indifferenter in individuo, ne quidem in illo homine, qui judicaret, sententiam oppositam esse probabiliorum. semper enim vrget argumentum factum. semper enim debet ex parte objecti attendi hæc circumstantia, nempe, negatio prohibitionis.

Colligo 2. Argumenta, quibus Card. Palav: de novo motus est ad asserendam obligationem referendi directè omnes operationes ad ultimum finem, solvi commodè posse, etsi sua probabilitate non careant.

377. Argumentatur enim primò. Entere aliquam potentiam sine ordine ad finem, vel particularem vel universionalem, ad quem illa potentia est instituta à natura, est abuti illa potentia: sed liberum arbitrium est potentia instituta

tuta à natura vnicè in ordine ad nostrum vltimum finem: ergo exercere liberum arbitrium sine ordine ad nostrum vltimum finem, est abuti arbitrio, ac proinde peccare.

Argumentatur 2. Ex ipso statu & conceptu viatoris: nam viator vt viator semper debet progredi, & quamvis aliquando possit quiescere (sicut quiescit homo dum dormit, vel avocatur mente à cogitationibus seculis) ipsam tamen quietem debet ordinare ad reparandas vires, vt validius progrediatur. Quare status viatoris exigit, vt nihil deliberatè faciat sine ordine ad progressum, vt faceret, si hinc vel inde spatia retur, negligendo perfectionem itineris.

Argumentatur 3. Aliquid deliberatè agere sine ordine ad vltimum finem, est aliquis contemptus vltimi finis, qui meretur, vt omnia ad ipsum ordinentur: ergo est aliqua actio reprehensibilis, adeoque est peccatum.

378. Ad hæc, inquam, responderi potest ex dictis, sufficere, quòd omnes actiones saltem ratione moti indirecti, & removens prohibens, evadant honestæ: hocipso enim jam non abutimur libero arbitrio, nec sistimus in via, nec contemnimus vltimum finem, vt per se patet: quisquis enim ideo operatur, quia reflexè cognoscit, operationem non esse prohibitam, alias non operaturus, habet simul iudicium practicum, quo cognoscit, honestum & laudabile esse, sic operari, hoc est, habere negationem prohibitionis pro motivo removens prohibens: ergo jam directè etiam intendit aliquam honestatem conducentem ad vltimum finem.

379. Sanè ipse Pallavicinus in suo libello de actibus humanis, vltro fatetur, S. Augustinum sensisse, quòd solum ratione elevationis ad finem supernaturalem detur obligatio omnia ordinandi ad vltimum finem, & hocipsum quidem iterum duplici limitatione restrinxit. Imprimis quidem ait docere S. Augustinum l. 4. contra Julian. c. 14. posse à nobis acceptari voluptatem quam capimus ex temperata aura, ex odore aliunde excitato, & similibus objectis aliunde occurrentibus, & non procuratis: esset enim nimis dura lex, si non liceret huiusmodi res acceptare

sine ordinatione ad vltimum finem. Quoad procurationem verò objectorum indifferentium, iterum distinguitur: si enim procurentur ad leniendum aliquem dolorem, licet ea procurare etiam absque ordinatione ad finem supernaturalem, quia natura vehementer averfatur dolorem, tanquam oppositum felicitati quam naturaliter appetimus, & consequenter procuratio alicuius commodi pro depellendo dolore, est conformis naturæ. At verò procurare talia objecta præcisè propter voluptatem, censet Pallavicinus, ex mente S. Augustini non licere, sed referenda esse ad vltimum finem. Rationem huius rei reddit, quòd cum Deus elevaverit naturam humanam ad beatitudinem supernaturalem, à qua procuranda & acquirenda plurimum avertit studium voluptatis corporeæ, expediebat in hunc finem ejusmodi studium omnino prohiberi, quod non contingeret in statu puræ naturæ. Ita Pallavicinus in libello citato, quæ deinde in suo Tomo omisit, & alia argumenta relata substituit.

Obijciunt aliqui. Datur actus indifferens in specie, vt diximus Conclus. 1. ergo etiam datur indifferens in individuo. Probatur Consequ. Sicut enim, quidquid convenit generi convenit etiam speciei, ita quidquid convenit speciei, convenit etiam individuo, & repugnat species, quæ non possit existere in aliquo individuo. Respondeo, eo modo & sensu quo datur actus indifferens in specie, nempe præcisivè, non verò realiter, etiam dari actum indifferens in individuo, nempe actum ipsum individuale posse considerari præcisè in ordine ad objectum, maximè directum & principale, quod quia secundum se & seclusis circumstantiis nec est honestum nec inhonestum, sed præcisè licitum, hinc est, quòd actus sub tali præcisâ consideratione, nec intelligatur bonus nec malus, sed indifferens. Si verò consideretur actus secundum omnia quæ habet identificata realiter, adeoque secundum omnem determinationem (quæ est consideratio Individui qua talis) non potest esse indifferens, vt probatum est, &

hoc sensu concedi potest totum argumentum.

